

A betegek jogairól

1998. július 1-től új törvény védi a betegek jogait. Az egészségügyi törvény célja, hogy a betegek megfelelő színvonalú egészségügyi ellátásban részesüljenek, és gyógykezelésük során jogaikat tiszteletben tartsák. A betegek jogainak törvénybe foglalása hozzájárulhat kiszolgáltatottságuk csökkenéséhez, elősegítheti az orvos és beteg közötti partneri viszonyt és az eredményesebb gyógykezelést. A törvény ennek érdekében minden beteg számára biztosítja:

- az egészségügyi ellátáshoz való jogot,
- az emberi méltósághoz való jogot,
- a kapcsolattartás jogát,
- a tájékoztatáshoz való jogot,
- az önrendelkezéshez való jogot,
- az ellátás visszautasításának jogát,
- az egészségügyi dokumentáció megismerésének jogát,
- az orvosi titoktartáshoz való jogot,
- az intézmény elhagyásának jogát.

Mit jelent az egészségügyi ellátáshoz való jog?

A betegek legalapvetőbb joga, hogy megfelelő ellátásban részesüljenek. Akinek az egészségi állapota indokolja, annak joga van arra, hogy hozzáértő orvosok megvizsgálják, gyógykezeljék, és fájdalmait csillapítsák. Ha nincs szükség azonnali beavatkozásra, akkor a betegek maguk választhatják meg az egészségügyi intézményt és a kezelésüket végző orvost. Előfordulhat, hogy a választott intézmény nem tudja a szükséges kezelést biztosítani. Ilyenkor a beteget várólistára kell venni, vagy tájékoztatni kell arról, van-e olyan intézmény, ahol az adott kezelésben a legrövidebb időn belül részesülhet.

Az egészségügyben hogyan érvényesül az emberi méltóság védelme?

Az emberi méltósághoz való jog nem jelent mást, mint hogy a kórházakban, rendelőkben a

betegekkel emberhez méltóan kell bánni: udvarias megszólítás és tiszteletteljes bánásmód illeti meg őket, nem kényszeríthetők indokolatlan várakozásra, szeméremérzetükre tekintettel kell lenni. A betegeken csak az ellátásukhoz szükséges beavatkozásokat szabad elvégezni, és tiszteletben kell tartani személyes szabadságukat. Ezek mellett minden betegnek joga van arra, hogy a kórházban saját ruháit és személyes tárgyait használja.

Fogadhatnak-e a betegek a kórházban látogatókat?

Igen. A kórházban lévő betegek jogosultak rokonaikkal, barátaikkal szóban és írásban is kapcsolatot tartani, valamint látogatókat fogadni. A törvény lehetővé teszi minden súlyos állapotú beteg számára, hogy az általa megjelölt személy akár folyamatosan, állandóan mellette tartózkodjon. Súlyos állapotúnak számítanak azok a betegek, akik képtelenek ellátni magukat, akiket csillapíthatatlan fájdalmak gyötörnek, és akik pszichés krízishelyzetben vannak. A törvény szerint a szülők is jogosultak a tizennyolc év alatti beteg gyermekük mellett tartózkodni. A kórháznak a szülő nő kérésére biztosítania kell, hogy társa mellette maradjon a vajúadás és a szülés alatt, a szülés után pedig – ha egészségi ok nem zárja ki – a csecsemővel egy helyiségben helyezték el.

Miről és hogyan kell tájékoztatni a betegeket?

A betegnek kezelőorvosától teljes körű tájékoztatást kell kapnia állapotáról, a javasolt vizsgálatokról és beavatkozásokról, azok kockázatairól, az ellátás várható kimeneteléről, másfajta gyógymódok lehetőségéről, és arról, hogy kezelésével kapcsolatban maga a beteg jogosult dönteni. Az orvosnak érthető módon kell tájékoztatnia a beteget, vagyis figyelemmel kell lennie a beteg életkorára, iskolázottságára, lelkiállapotára és kívánságaira. Természetesen a betegnek joga van arra is, hogy a tájékoztatás során és azt követően további kérdéseket tegyen fel. A törvény szerint a beteg általában le is mondhat a tájékoztatásról, és kijelölheti azt a személyt, akit helyette tájékoztatni kell.

Mit jelent az önrendelkezéshez való jog?

Az egészségügyben az önrendelkezési jog azt jelenti, hogy a betegek maguk dönthetnek a kezelésükkel kapcsolatos kérdésekben: igénybe vesznek-e egészségügyi ellátást, mely

beavatkozások elvégzésébe egyeznek bele, melyeket utasítanak vissza. Az orvosi ellátás feltétele, hogy ahhoz a beteg megfelelő tájékoztatáson alapuló, önkéntes beleegyezését adja. Az egyszerűbb vizsgálatokhoz és beavatkozásokhoz elegendő, ha a beteg szóban hozzájárul, vagy nem tiltakozik ellene. A műtéthez, a beteg testébe behatoló komolyabb beavatkozásokhoz azonban már írásbeli beleegyezés szükséges. Ha a beteg nem képes írni, akkor két tanú előtt adhatja meg hozzájárulását. Fontos szabály, hogy a beteg beleegyezését bármikor visszavonhatja, de tudni kell azt is, hogy ha beleegyezését alapos ok nélkül vonta vissza, kötelezhető az így felmerült költségek megtérítésére.

Visszautasíthatják-e a betegek az orvosi ellátást?

Igen. Az önrendelkezési jogból következik, hogy a betegek visszautasíthatják az orvosi ellátást, illetve az egyes beavatkozásokat. A legtöbb esetben elegendő, ha döntésüket szóban közlik az orvosukkal. Más a helyzet, ha a beavatkozás súlyos vagy maradandó károsodástól óvna meg a beteget. Az ilyen ellátás visszautasításához a törvény szigorú követelményeket támaszt. Egyértelmű megoldást jelent, ha a beteg saját kezűleg írt és aláírt nyilatkozatban rendelkezik az ellátás visszautasításáról.

Az életfenntartó, életmentő kezelés visszautasítására csak akkor kerülhet sor, ha a beteg olyan gyógyíthatatlan betegségben szenved, amely megfelelő orvosi ellátás esetén is rövid időn belül halálhoz vezet. A visszautasítás ebben az esetben is megtörténhet saját kezűleg írt és aláírt nyilatkozattal.

Emellett az állampolgároknak arra is lehetőségük van, hogy előre rendelkezzenek az esetleges későbbi balesetük, betegségük alkalmával követendő orvosi eljárásról. Aki ilyen előzetes nyilatkozatot kíván tenni, annak célszerű közjegyzőhöz fordulni.

Megismerhetik-e a betegek az egészségügyi iratokat?

Igen. Az egészségügyi intézmények nyilvántartják a betegek adatait, a vizsgálatokkal és a gyógykezeléssel kapcsolatos dokumentumokat. Minden betegnek joga van arra, hogy a rá vonatkozó egészségügyi adatokat (leletek, röntgen-felvételek, írásos orvosi vélemények, stb.) megismerje, s azokról – saját költségére – másolatot kapjon. A törvény emellett előírja, hogy a kórházból elbocsátott betegek számára zárójelentést kell készíteni.

Mit jelent az orvosi titoktartáshoz való jog?

Az orvosok és valamennyi egészségügyi dolgozó köteles bizalmasan kezelni a betegekkel kapcsolatos információkat. Az orvosi titok körébe tartoznak a megbetegedés körülményeivel, a vizsgálatokkal és a gyógykezeléssel összefüggő adatok. Az egészségügyi intézmények, illetve a beteg kezelésében részt vevő személyek, ha a gyógykezelés érdekében szükséges, egymás között továbbíthatják a beteg adatait. A nem egészségügyi szervek azonban – néhány törvényes kivételtől eltekintve – csak a beteg írásbeli hozzájárulása esetén ismerhetik meg az adatokat. Az orvosi titoktartáshoz való jog része az is, hogy a beteg jogosult arról nyilatkozni, kinek adható felvilágosítás egészségi állapotáról, illetve kiket zár ki adatainak megismeréséből.

Szabadon elhagyhatják-e a betegek a kórházat?

Igen. A betegnek joga van az egészségügyi intézményt bármikor elhagyni, ha azzal nem veszélyezteti mások egészségét. A törvény pusztán azt írja elő, hogy a beteg távozási szándékát jelentse be a kezelőorvosának. Amikor a távozásra azért kerül sor, mert a beteg gyógykezelése véget ért, a kórháznak a beteget erről előzetesen tájékoztatni kell, lehetőség szerint legalább 24 órával az elbocsátást megelőzően.

Korlátozhatók-e a betegek jogai?

Az egészségügyi törvényben megfogalmazott jogok minden beteget megilletnek. Ugyanakkor kivételes esetben és az egészségügyi törvény által meghatározott indokok alapján e jogok korlátozhatóak, elsősorban mások alapvető jogainak, életének, egészségének védelme érdekében. Például: a beteget meglátogató hozzátartozók nem zavarhatják a többi beteg gyógyulását; az egészségügyi dokumentáció megismerése során védeni kell más betegek adatait.

A törvény speciális szabályokat fogalmaz meg arra az esetre, ha a beteg életkora (gyermek) vagy betegsége (pl. a pszichiátriai működés valamilyen zavara) miatt nem rendelkezik teljes döntési képességgel, jogi értelemben nem számít teljesen cselekvőképesnek. Ezekben az esetekben a törvényes képviselő: a szülő, a gyám vagy a gondnok gyakorolja a beleegyezés jogát.

Hová fordulhat a beteg, ha úgy véli, hogy jogait megsértették?

Ha a beteg úgy véli, hogy jogsérelem érte, írásban vagy szóban panaszt tehet az őt kezelő kórház vagy rendelőintézet vezetőjénél, illetve az intézet fenntartójánál (a legtöbb esetben ezek a helyi vagy megyei önkormányzatok). Ezek a szervek kötelesek kivizsgálni a panaszt, és tíz munkanapon belül írásban válaszolniuk kell a betegnek. A legtöbb kórházban működni kell etikai bizottságnak, amelyhez a betegek szintén fordulhatnak jogaik sérelme esetén. Az adatvédelmi problémáikkal a betegek megkereshetik a kórházakban, rendelőintézetekben működő adatvédelmi felelősöket is. Természetesen az egészségügy intézményrendszerén kívül is rendelkezésre állnak jogvédő fórumok, így az állampolgári jogok országgyűlési biztosának (ombudsman) és az adatvédelmi biztosnak (adatvédelmi ombudsman) a hivatala.

A kiadvány az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvénybe foglalt betegjogok általános szabályait ismerteti. A főszabálytól eltérő kivételek, a lehetséges korlátozások és a részletes szabályok megtalálhatók a törvényben.

A Társaság a Szabadságjogokért jogsegélyszolgálatának munkatársai ingyenes tanácsadást nyújtanak betegjogi kérdésekben. Bejelentkezés munkanapokon 9-16 óráig a 214-7102-es telefonon.

A Társaság a Szabadságjogokért eddig megjelent betegjogi kiadványai:

- *Az egészségügyi adatok megismeréséhez és védelméhez fűződő jogokról*
- *A betegek jogai a pszichiátriai kezelés során*
- *A szerv-és szövetátültetés jogi szabályairól*

Kiadta a

TASZ
TÁRSASÁG A SZABADSÁGJOGOKÉRT

2000 júniusában.

A kiadvány megjelenését a Ford Alapítvány támogatta. Példányok ingyenesen igényelhetők a TASZ irodájában, munkanapokon 9 és 17 óra között a 214-7102-es telefonon.